

The Mediating Role of Coping Styles and Locus of Control in the Relationship between Personality Dimensions and Life Satisfaction among Iranian and Armenian students

Mohammad Hassan Heidari¹, Parvaz Azadfallah², Ahmad Alipour³

1. PhD student in General Psychology, Payame Noor University, Tehran Branch, Iran.
2. (Corresponding author), Associate Professor, Department of Psychology, Tarbiat Modares University, Faculty of Humanities, Tehran, Iran. azadfallahparviz@gmail.com
3. Professor, Department of Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran.

ABSTRACT

The article is taken from a doctoral dissertation

Received: 03/05/2021 - Accepted: 13/09/2022

Aim: This study aimed to explain the relationship between personality model and life satisfaction with the mediating role of coping styles and locus of control among Iranian and Armenian students. **Methods:** The present study population included all Iranian and Armenian students who were studying in Iranian and Armenian universities in the 2009-2010 academic years. For sampling, 768 Iranian and 768 foreign students were selected using a random sampling method. Data were obtained using the NEO (1985) Five-Factor Personality Questionnaire, Carver's Stress Coping (1989), Rutter's Locus of Control (1996), and the Life Satisfaction of Diner et al. (1985). Correlation and structural equation modeling were used to analyze the data. **Findings:** The results showed that all direct paths in the model except the effect of the agreement on the locus of control were significant. Also, all indirect paths except the path of the effect of the agreement on life satisfaction through the locus of control and the path of the effect of conscientiousness on life satisfaction were significant with the mediating role of the negative emotion-oriented style. Finally, there was a significant relationship between personality traits and locus of control, and coping styles and satisfaction in Iranian and Armenian students ($P < 0.05$) and the assumed model had a good fit. **Conclusion:** As a result, people with an internal locus of control, conscientiousness, flexibility, and a problem-oriented coping style have more life satisfaction.

Keywords: Coping styles, personality traits, satisfaction, locus of control

فصلنامه علمی پژوهش‌های مشاوره
انجمن مشاوره ایران
جلد ۲۱، شماره ۸۳، پاییز ۱۴۰۱
مقاله پژوهشی

e-issn:4018-2717

p-issn:400-2717X

DOI: 10.18502/qjcr.v21i83.11093

نقش میانجی سبک‌های رویارویی و منبع کنترل در ارتباط بین ابعاد شخصیتی و رضایت از زندگی در دانشجویان ایرانی و ارمنی

محمدحسن حیدری^۱، پرویز آزاد فلاح^۲، احمد علی پور^۳

۱. دانشجوی دکتری روان‌شناسی عمومی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۲. نویسنده مسئول، دکتری روان‌شناسی، دانشیار، گروه روان‌شناسی دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی، تهران، ایران.
azadfallahparviz@gmail.com
۳. دکتری روان‌شناسی، استاد، گروه روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

(صفحات ۲۳۴-۲۶۰)

چکیده

مقاله برگرفته از رساله دکتری است

هدف: هدف این پژوهش ارائه مدلی برای تبیین رابطه ابعاد شخصیتی با رضایت از زندگی با تأکید بر نقش میانجی سبک‌های رویارویی و منبع کنترل در بین دانشجویان ایرانی و ارمنی بود. جامعه پژوهش حاضر شامل تمامی دانشجویان ایرانی و ارمنی بود که در سال تحصیلی ۲۰۰۹-۲۰۱۰ در دانشگاه‌های ایران و ارمنستان در حال تحصیل بودند. روش: به منظور نمونه‌گیری، با استفاده از روش خوشه‌ای تصادفی تعداد ۷۶۸ دانشجوی ایرانی و ۷۶۸ دانشجوی ارمنی انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه‌های پنج‌عاملی شخصیت NEO (۱۹۸۵)، راهبردهای رویارویی کارور و همکاران (۱۹۸۹)، منبع کنترل راتر (۱۹۹۶) و رضایت از زندگی داینر و همکاران (۱۹۸۵) گردآوری شدند. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر استفاده شد. یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که تمامی مسیرهای مستقیم موجود در مدل بجز تأثیر توافقی‌پذیری بر منبع کنترل معنادار شدند. همچنین تمامی مسیرهای غیر مستقیم به جز مسیر تأثیر توافقی‌پذیری بر رضایت از زندگی با واسطه‌ی منبع کنترل و مسیر تأثیر وظیفه‌شناسی بر رضایت از زندگی با نقش واسطه‌ای سبک هیجان‌مدار منفی معنادار شدند. در نهایت بین ویژگی‌های شخصیتی با منبع کنترل، سبک‌های رویارویی و رضایتمندی در دانشجویان ایرانی و ارمنی رابطه معنادار وجود داشت ($P < 0/05$) و مدل مفروض از برازندگی مطلوب برخوردار بود. نتیجه‌گیری: افراد با منبع کنترل درونی، ویژگی شخصیتی باوجدان بودن، انعطاف‌پذیری و سبک رویارویی مسئله‌مدار، رضایت از زندگی بیشتری دارند.

واژه‌های کلیدی: رضایت، سبک‌های رویارویی، منبع کنترل، ویژگی‌های شخصیتی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۱۳ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۲۷

مقدمه

انسان‌ها همواره در طول زندگی خود در تلاش‌اند تا کیفیت زندگی خود را ارتقاء دهند. به منظور بهبود کیفیت زندگی، باید به شاخصی ذهنی به نام رضایت از زندگی^۱ توجه کرد. رضایت از زندگی به معنای داشتن نگرش مثبت نسبت به محیطی است که در آن زندگی می‌کنیم و در واقع همان احساس خشنوی در زندگی است (متولیان، دو کوشکانی و یحیی‌زاده جلودار، ۱۳۹۸). شین و جانسون^۲ (۱۹۸۷)، رضایت از زندگی را به معنای ارزیابی فرد از کیفیت زندگی خود براساس ملاک‌های خودش تعریف می‌کنند. همچنین از نظر اینگلهارت^۳ (۱۹۹۰)، رضایت از زندگی، بازتاب توازن بین جایگاه فعلی فرد و آرزوهای او است.

اهمیت رضایت از زندگی چنان زیاد است که می‌توان گفت هدف متعالی هر فرد، رسیدن به رضایت از زندگی است. در واقع رضایت از زندگی زمینه‌ساز خودشکوفایی و موفقیت‌های افراد است. با توجه به نقش مهم رضایت از زندگی در جامعه، پژوهش‌های مختلفی از میزان پایین رضایت از زندگی در ایران گزارش می‌دهند به طوری که ایران در بین ۸۸ کشور در رتبه ۴۴ قرار دارد (مجاوریان، کشیری کلایی و فلاحی، ۱۳۹۳). در بین دانشجویان نیز نرخ رضایت از زندگی کاهش چشمگیری داشته است. به طوریکه سجودی و همکاران (۲۰۱۵)، در پژوهش خود نشان دادند که حدود ۶۲/۷ درصد از دانشجویان رضایت کمی از زندگی خود دارند و تنها ۳۷/۲ درصد از آن‌ها رضایت مطلوبی را گزارش کردند.

از طرف دیگر هر انسان شخصیت منحصر به فردی دارد. شخصیت به افراد کمک می‌کند تا حدود موفقیت و خوشنودی خود را تعیین کنند. همچنین فرد را یاری می‌کند تا مسیر رسیدن به اهداف خود را مشخص کند و تجربیاتش در این مسیر را شکل دهد.

1. Life satisfaction
2. Shin, D.C., Johnson, D.M
3. Inglehart, R

بنابراین همه پیشرفت‌ها و حتی سلامتی فردی در گرو شخصیت است (شولتز و شولتز^۱، ۲۰۱۶). از نظر شولتز و شولتز (۲۰۰۵)، شخصیت یکی از فاکتورهای مهم بر نوع رفتار و واکنش افراد است. به بیان دیگر فرد با توجه به ویژگی‌های شخصیت، میتواند از شرایط خود احساس رضایت یا نارضایتی کند. بنابراین ابعاد شخصیتی فرد می‌تواند بر میزان رضایت از زندگی وی تأثیرگذار باشد. در این راستا پژوهش‌های متولیان و همکاران (۱۳۹۸)، اسماعیل‌نیا و خادمی (۲۰۱۶) و زمستانی و حمید (۲۰۱۳) رابطه مثبت بین ابعاد شخصیتی و رضایت از زندگی را گزارش کرده‌اند.

پیشتر یونگ، کارستن و کارستن^۲ (۲۰۱۲)، درون‌گرایی^۳ و برون‌گرایی^۴ را به عنوان دو تیپ اصلی شخصیت معرفی کرده بودند. اما در نظریه آیزنک^۵ (۱۹۵۹)، روان‌رنجوری^۶ و برون‌گرایی به عنوان دو تیپ اصلی شخصیت عنوان شدند. بر اساس نتایج پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه شخصیت و تجارب تنیدگی‌زا این‌گونه استنباط می‌شود که ویژگی‌های شخصیتی با شیوه‌های ترجیحی افراد در رویارویی با موقعیت‌های تنیدگی‌زا رابطه نشان می‌دهد (ایوسو^۷ و همکاران، ۲۰۲۲). نتایج مطالعات نشان می‌دهد که روان‌رنجوری و برون‌گرایی پیش‌بینی‌کننده‌های مهمی برای تنیدگی و سبک رویارویی با موقعیت‌های مختلف مانند شرایط مختلف تحصیلی و شغلی تنیدگی‌زا هستند (گرپاد، لاکریزاند و ساین^۸، ۲۰۰۷). برای مثال بولگر و اسکیلینگ^۹ (۱۹۹۱) خاطر نشان ساختند که افراد با ویژگی روان‌رنجوری بالا وقایع تنیدگی‌زا و افراد با ویژگی برون‌گرایی بالا وقایع خوشایند بیشتری را تجربه می‌کنند. همچنین، روان‌رنجوری، صرف‌نظر از سطوح تنیدگی، افراد را به تجربه هیجانانگیز منفی و برون‌گرایی آنها را به تجربه عواطف مثبت

1. Schultz, D. P., & Schultz, S. E
2. Jung, J. H., Lee, Y., & Karsten, R
3. Introversion
4. Extraversion
5. Eysenck, H. J
6. Neuroticism
7. Iuso, S
8. Ghorpade, J., Lackritz, J., & Singh, G
9. Bolger, N., & Schilling, E. A

تمایل می‌کند (پانایوتو، کوکینوس و کپسو^۱، ۲۰۱۴). با در نظر گرفتن سبک‌های رویارویی و همچنین متغیرهایی نظیر جنس، شرایط شغلی و نظایر آن مشخص شده است که افراد با ویژگی روان‌رنجوری بالا در شیوه‌های منفعلانه و نامناسب رویارویی شرکت می‌جویند، در حالیکه افراد با ویژگی برون‌گرایی بالا راهکارهای رویارویی فعالانه دنبال نموده و در جستجوی کسب حمایت اجتماعی هستند (گوتیز و همکاران^۲، ۲۰۱۵).

وظیفه‌شناسی^۳ با تمایل به کسب موفقیت، تعهد کاری، رعایت دقیق جنبه‌های اخلاقی و احتیاط مشخص شده است (آیزنک، ۱۹۹۴). یافته‌ها نشان داده‌اند که وظیفه‌شناسی به عنوان یکی از صفات مهم شخصیت با روان‌پریشی در نظام سه‌رگه‌ای آیزنک همبستگی معکوس داشته و پیش‌بینی‌کننده مهمی برای انواع سبک‌های رویارویی است در حالیکه پذیرا بودن^۴، و سازگار بودن^۵ رابطه کمتری با سبک رویارویی دارد (ولارت و تورگرسن^۶، ۲۰۰۰). بر اساس نتایج این پژوهش‌ها، اشخاص با وظیفه‌شناسی و ویژگی‌های وسواسی (دقت در انجام کارها) در برنامه‌ریزی و حل مسئله، فعالانه شرکت می‌جویند و از سبک رویارویی نامناسب و منفعلانه دوری می‌جویند. بنابراین، به نظر می‌رسد سه‌رگه شخصیتی روان‌رنجوری، برون‌گرایی و وظیفه‌شناسی که ساختار اصلی شخصیت در نظام آیزنک را تشکیل می‌دهند، در تعیین چگونگی تجربه و تطابق فرد با وقایع تنیدگی‌زای زندگی اهمیت زیادی دارند.

واکنش‌های افراد نسبت به انواع شرایط تنیدگی‌زا تا حد زیادی به درک و برداشت فرد از موقعیت، درجه تهدید و خطر آن واقعه بستگی دارد. به بیان دیگر، عاملی که باعث بروز پاسخ‌های گوناگون نسبت به استرسورها می‌شود سبک‌های رویارویی^۷ متفاوت هر

1. Panayiotou, G., Kokkinos, C. M., & Kapsou, M

2. Gutiérrez-Zotes, A

3. Conscientiousness

4. Openness

5. Agreeableness

6. Vollrath, M., & Torgersen, S

7. Coping skills

فرد است (محمدی^۱، ۲۰۲۰). رویارویی به عنوان مجموعه‌ای از اعمال شناختی و عاطفی در واکنش به فشارهای روانی تعریف می‌شود (زیمبر-گمبک و اسکینر^۲، ۲۰۱۱). راهبردهای رویارویی رفتارهایی هستند که از فرد در برابر آسیب‌های روان‌شناختی مرتبط با تجربیات اجتماعی مشکل‌زا یا تأثیراتی که جوامع بر اعضای خود دارند، محافظت می‌کند. به عبارت دیگر مقابله یا کنار آمدن به پاسخ‌هایی گفته می‌شود که افراد برای اجتناب از آسیب‌های ناشی از فشارهای زندگی انجام می‌دهند. از طریق این رفتارها یا راهبردهای رویارویی است که افراد تجارب روزمره زندگی را کنترل می‌کنند. این رویادها می‌توانند چالش برانگیز، استرس‌زا یا به صورت بالقوه آسیب‌زننده باشند (کلمن^۳، ۲۰۱۹). اثربخشی راهبردهای رویارویی برای هر فرد به میزان استفاده وی از آن‌ها بستگی دارد. اعمال، رفتار و افکار خاص انجام شده به عنوان پاسخ به استرسورها، نوع راهبرد رویارویی فرد را نشان می‌دهد (پرلین و اسکالر^۴، ۱۹۷۸). لازاروس و فولکمن^۵ (۱۹۸۴)، دو نوع از راهبردهای رویارویی را توصیف می‌کنند. در نوع اول، راهبردهای هیجان‌مدار، فرد سعی می‌کند که با استفاده از روش‌هایی از قبیل رویارویی با موضوع، اجتناب‌گزینی، فرار از رویارویی، خودکنترلی و اجتناب خود را آرام کند تا در مرحله‌ی بعد بتواند از راهبردهای مسئله‌مدار استفاده کند. در مقابله‌ی مسئله‌مدار فرد تلاش می‌کند با استفاده از روش‌هایی مانند طلب حمایت اجتماعی، پذیرش موضوع، حل مسئله و ارزیابی مجدد مسئله منبع استرس را از میان بردارد، یا کاهش دهد تا قابل تحمل گردد. در این راستا یافته‌های بولگر (۲۰۱۵)، بوسورث و همکاران (۲۰۱۸)، کلینیکه (۲۰۱۶) و شکری، گشتاسبی، شریفی، فتح‌آبادی و رحیمی‌نژاد (۱۳۹۵) نشان می‌دهد که بین ویژگی‌های شخصیتی با سبک‌های رویارویی رابطه وجود دارد. همچنین پژوهش‌های

1. Mohammadi, F
2. Zimmer-Gembeck, M. J. & Skinner, E. A
3. Coleman, J
4. Pearlin, L. I., & Schooler, C
5. Lazarus, R. S., & Folkman, S

ولارت و تورگرسن، ۲۰۰۰) و پنلی و توماکا (۲۰۱۳) نشان داد که افراد دارای ویژگی‌های شخصیتی روان نژندی هستند از سبک رویارویی هیجان مدار و اجتناب مدار استفاده می‌کنند.

منبع کنترل مفهومی است که میتوان در نظریه یادگیری اجتماعی جولیان راتر آن را یافت. منظور از منبع کنترل این است که شخص تا چه اندازه باور دارد که میتواند بر زندگی خود تأثیرگذار باشد و در واقع منبع کنترل نظامی از اعتقادات است که فرد بر اساس آن موفقیت‌ها و شکست‌های خود را ارزیابی می‌کند (راتر، ۲۰۱۴). طبق نظر راتر، افرادی که معتقدند خودشان سازندگان اصلی زندگی خود هستند و مسئولیت وقایع زندگی خویش را می‌پذیرند، درونی‌نمیده می‌شوند و برعکس، افرادی که معتقدند آنچه بر سرشان می‌آید محصول شانس و تصادف است و مسائل زندگی را خارج از کنترل خود و تحت نفوذ عوامل بیرونی می‌انگارند، بیرونی‌نمیده می‌شوند (راتر، ۲۰۱۴). لازم به ذکر است که منبع کنترل افراد بر اساس یادگیری و تجارب فرد در جریان رشد، ایجاد می‌شود. مطلب مهم‌تر اینکه چون منبع کنترل مبتنی بر ادراکات فرد از زندگی است، لذا میتوان آن را مجدداً ارزیابی و تغییر داد (کلینکه، ترجمه محمد خانی، ۱۳۹۰).

روز و همکاران (۱۹۹۶) نشان دادند افرادی که دارای منبع کنترل درونی هستند، نمرات و رتبه‌های بهتری در آزمون‌ها کسب می‌کنند. برخی پژوهش‌ها مانند هاورتون (۲۰۱۳) و بیگز (۲۰۱۳) به رابطه مثبت بین منبع کنترل درونی و پیشرفت تحصیلی دست یافته‌اند و برخی دیگر مانند روز (۲۰۱۳) و یونگ (۲۰۱۳) از رابطه منفی منبع کنترل بیرونی با پیشرفت تحصیلی حمایت کرده‌اند. فاریس (۲۰۱۰) در پژوهشی نشان داد که برای استفاده صحیح اطلاعات موجود، افراد با منبع کنترل درونی، به طور معناداری بهتر از دانش‌آموزان با منبع کنترل بیرونی عمل می‌کنند. پژوهشگران دیگر نیز همچون جولیان و کاتز (۲۰۱۳)، این فرض را ثابت کرده‌اند که درونی‌ها برای مهارت‌ها در پیشرفت ارزش بیشتری قائلند. در حالیکه بیرونی‌ها شانس را برتر می‌دانند. در این راستا پژوهشی توسط

تنسینگ و همکاران (۲۰۱۴) انجام شد که نتایج نشان داد، بین منبع کنترل درونی و موفقیت تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین نتایج پژوهش‌های مولایی، یزدانبخش و کرمی (۱۳۹۳) و شکری و همکاران (۱۳۹۵) نشان می‌دهند افرادی که از ویژگی برون‌گرایی و روان‌آزردگی برخوردارند از منبع کنترل بیرونی بهره‌مند اند.

علاوه بر تفاوت در نقش جداگانه یا ترکیبی عوامل اجتماعی و زیست‌شناختی در سبک‌های ترجیحی رویارویی با تنیدگی، داشتن اطلاعاتی درباره هر کدام از رگه‌های شخصیتی برای پیش‌بینی هر یک از سبک‌های مسئله‌مدار، هیجان‌مدار و یا اجتنابی بودن، به تنهایی کافی نیست. یک شیوه احتمالی برای یافتن پاسخ برای این سؤال، مطالعه ریخت‌شناسی بر اساس ترکیب سطوح روان‌رنجوری، برون‌گرایی و وظیفه‌شناسی بالا و پایین می‌باشد. این ریخت‌شناسی توسط ولارت و تورگرسن (۲۰۱۶) در جمهوری نروژ ارائه شده است. ولارت و تورگرسن (۲۰۱۳) در مطالعه‌ای بر روی دوقلوها نشان دادند که ریخت‌های شخصیتی هشتگانه تا چه حد ممکن است تحت تأثیر اختلالات شخصیت هستند. نتایج مطالعه آنان نشان داد که ریخت‌هایی با روان‌رنجوری بالا در مقایسه با آن دسته از ریخت‌هایی که با روان‌رنجوری پایین مشخص می‌شوند کنش‌وری ضعیف‌تری نشان دادند. برای مثال ریخت‌ناایمن که با برون‌گرایی و روان‌رنجوری پایین مشخص می‌گردد بیشترین آسیب‌پذیری را نشان داد و ریخت‌شخصیتی کارآزموده که با برون‌گرایی و وظیفه‌شناسی بالا مشخص می‌گردد بالاترین عملکرد را نشان دادند. یک نکته مهم آن است که در مطالعه ولارت و تورگرسن (۲۰۱۳) شاخص رویارویی با تنیدگی مورد توجه قرار نگرفته است. لو، هم، برگ، اکبرگ و تورگرسن^۱ (۲۰۰۶) نقش ریخت‌های شخصیتی بر سبک‌های رویارویی با تنیدگی در دانشجویان پلیس نروژ را مورد بررسی قرار داده و نتیجه گرفتند که ریخت‌های شخصیتی کارآزموده و لذت‌طلب که با ترکیبی از اندازه‌های بالایی از برون‌گرایی و اندازه‌های پایین

1. Lau, B., Hem, E., Berg, A. M., Ekeberg, Ø., & Torgersen, S

روان رنجوری مشخص می‌شوند تجارب تنیدگی‌زای کمتری را در مقایسه با دیگران تجربه و گزارش می‌کنند در حالیکه ریخت‌های شخصیتی ناایمن و مضطرب - با ترکیبی از اندازه‌های بالای روان رنجوری و اندازه‌های پایین برون‌گرایی - اضطراب بیشتری را گزارش می‌کنند.

بررسی حاضر بر آنست تا هشت ریخت شخصیتی یاد شده را در شیوه‌های رویارویی ترجیحی در دو جنس مورد مقایسه قرار دهد. به ویژه مطالعه آن دسته از ریخت‌های شخصیتی که از ترکیب رگه‌های شخصیتی بدست آمده و در پیش بینی شیوه‌های ترجیحی افراد در مواجهه با موقعیت‌های تنیدگی‌زا نقش مهمی ایفا می‌کند، حائز اهمیت بیشتری است. برای مثال، همانگونه که پیشتر اشاره گردید، بسیاری از مطالعات نشان دادند که روان رنجوری با شیوه‌های رویارویی ناکارآمد در افراد رابطه نشان می‌دهد و بررسی اثر منفی رگه روان رنجوری در ترکیب با رگه‌های شخصیتی برون‌گرایی و وظیفه شناسی یکی از اهداف پژوهش حاضر بوده و از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بر این اساس بررسی رابطه بین ابعاد شخصیت با سبک‌های رویارویی و منبع کنترل و رضایتمندی از زندگی در دانشجویان ارمنی و ایرانی از اهداف اصلی پژوهش حاضر است. همچنین با توجه به پیشینه پژوهش در رابطه با پایین بودن نرخ رضایت از زندگی در دانشجویان و لزوم تحقیق و بررسی در این زمینه و ارائه راهکارهای مناسب، لازم است تا رابطه‌ی بین ابعاد شخصیتی با رضایت از زندگی و همچنین تأثیر عوامل واسطه‌ای مانند منبع کنترل و سبک‌های رویارویی دانشجویان مشخص گردد. بنابراین پژوهشگر درصدد بررسی این فرض است که آیا منبع کنترل و سبک‌های رویارویی در رابطه‌ی بین ابعاد شخصیتی با رضایت از زندگی نقش واسطه‌ای دارند یا خیر؟

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع تحلیل مسیر است و به منظور آزمون روابط بین متغیرها بر اساس مدل مفروض پژوهش از روش آماری مدل‌یابی معادلات ساختاری

استفاده گردید. جامعه آماری در این پژوهش شامل تمامی دانشجویان ایرانی و ارمنی بود که در سال ۲۰۰۹-۲۰۱۰ به ترتیب در کشورهای ایران و ارمنستان مشغول به تحصیل بودند. برای تعیین حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) استفاده شد. بر اساس این جدول تعداد نمونه شامل ۷۶۸ دانشجوی ایرانی و ۷۶۸ دانشجوی ارمنی می‌باشد در این پژوهش برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی استفاده شد و سپس به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار spss استفاده گردید.

ابزارهای پژوهش

- سیاهه پنج عاملی نئو (NEO-FFI)^۱

این سیاهه شامل ۶۰ گویه است و هر گویه روی یک مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) پاسخ داده می‌شود. این سیاهه از پنج مجموعه ۱۲ گویه‌ای مربوط به هر یک از ابعاد شخصیت (روان‌رنجورخویی، برون‌گرایی، گشودگی، توافق پذیری و وجدان‌گرایی) تشکیل شده است بنابراین نمره هر بعد در بازه صفر تا ۴۰ قرار می‌گیرد. آلفای کرونباخ هر یک از ابعاد شخصیتی به ترتیب برابر ۰/۸۰، ۰/۷۸، ۰/۶۹، ۰/۷۱ و ۰/۷۵ به دست آمده است. ضرایب همبستگی بین ابعاد دو فرم کوتاه و بلند این سیاهه نیز به همان ترتیب ۰/۹۲، ۰/۹۰، ۰/۹۱، ۰/۷۷ و ۰/۸۷ بوده است. ضریب پایایی و ابعاد نسخه فارسی به همان ترتیب نیز ۰/۸۶، ۰/۷۷، ۰/۷۳، ۰/۶۸ و ۰/۸۱ گزارش شده است (وثوقی، بخشی‌پور، هاشمی و فتح‌اللهی، ۱۳۹۱).

- پرسشنامه‌ی راهبردهای رویارویی کارور

کارور، شایر و واینتراب^۲ (۱۹۸۹)، این پرسشنامه را براساس مدل لازاروس از تنیدگی و

1. NEO Five-Factor Inventory
2. Carver, C.S., Scheier, M.F., & Weintraub, J.K

خودتنظیمی رفتاری طراحی کردند. این پرسشنامه چند بعدی است و پاسخ‌های افراد در برابر تنیدگی را بررسی می‌کند. این پرسشنامه شامل ۶۰ سؤال و ۱۵ مقیاس رویارویی می‌باشد. نمره‌گذاری این پرسشنامه از اصلاً (۱) تا زیاد (۴) است. جمع نمرات در هر یک از مقیاس‌ها به عنوان میزان استفاده از آن راهبرد رویارویی‌ای در نظر گرفته می‌شود و بالاترین نمره در هر مقیاس نشان دهنده بیشترین استفاده از آن راهبرد است. آلفای کرونباخ این پرسشنامه در پژوهش پهلوانی و همکاران (۱۳۸۱)، ۰/۹۳ گزارش شده است. همچنین در پژوهش مرادی منش و گودرزی (۱۳۸۴)، روایی افتراقی این پرسشنامه با متغیرهای سرسختی، خوشبینی، کنترل و اعتماد به نفس قوی گزارش شد. ضریب پایایی کل این آزمون نیز در پژوهش پهلوانی و همکاران (۱۳۸۱) به روش تصنیف اسپیرمن - براون ۰/۸۴ محاسبه شده است.

- پرسشنامه منبع کنترل راتر

راتر (۱۹۹۶) این مقیاس را به منظور ارزیابی منبع کنترل به عنوان انتظارات تعمیم یافته تهیه کرد که به سنجش ادراکات فرد از منبع کنترل می‌پردازد و همچنین تفاوت‌های فردی را در زمینه اسناد و تجارب ادراکی شخصی آشکار می‌سازد. چارچوب نظری مورد استفاده در تهیه این آزمون نظریه یادگیری اجتماعی است. این پرسشنامه ۲۹ ماده دارد و افرادی که در این آزمون نمره بیشتر از ۹ دریافت دارند منبع کنترل آنها بیرونی است. پایایی و اعتبار این مقیاس به ترتیب ۰/۷۲ و ۰/۶۳ گزارش شده است. همچنین پایایی و اعتبار این مقیاس در پژوهش‌های بین فرهنگی مختلف نیز بسیار رضایت بخش گزارش گردیده است (گنجی و همکاران، ۲۰۱۳).

- پرسشنامه رضایت از زندگی (SWLS)

پرسشنامه رضایت از زندگی توسط داینر، هورویتز و ایمون^۱ در سال ۱۹۸۵ ساخته شد. این مقیاس از ۵ گزاره که مؤلفه شناختی بهزیستی فاعلی را اندازه‌گیری می‌کند، تشکیل شده است. این مقیاس متشکل از ۴۸ سؤال بود که میزان رضایت از زندگی و بهزیستی را منعکس می‌کرد و تحلیل عاملی نشان داد که از سه عامل تشکیل شده است. ۱۰ سؤال آن با رضایت از زندگی مرتبط بود که پس از بررسی‌های متعدد در نهایت به ۵ سؤال کاهش یافت و به عنوان یک مقیاس مجزا مورد استفاده قرار گرفت. این پرسشنامه اکنون دارای ۵ ماده است که هر ماده در یک طیف لیکرت از ۱ تا ۷ نمره‌گذاری می‌گردد. روایی این مقیاس در مطالعه داینر و همکاران (۱۹۸۵) با استفاده از همبستگی درون گروهی و تحلیل عاملی و در نهایت براساس نظر خبرگان مورد تایید قرار گرفت. همچنین پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای این مقیاس ۰/۷۴ به دست آمد که نشانگر پایایی مطلوب بود.

یافته‌ها

در این قسمت ابتدا به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات برخی از شاخص‌های آمار توصیفی شامل میانگین و انحراف استاندارد برای عامل‌های NEO-AC، سبک‌های رویارویی با استرس، منبع کنترل و رضایت از زندگی در نمونه ایرانی و ارمنی محاسبه شد. سپس، به منظور ارائه تصویری ساده از روابط بین متغیرهای پژوهش، ماتریس همبستگی مرتبه صفر^۲ متغیرهای اصلی پژوهش محاسبه شد. در ادامه نیز به منظور آزمون الگوی مفروض، روابط ساختاری بین متغیرهای پژوهش از طریق روش آماری مدل‌یابی معادلات ساختاری محاسبه شد.

1. Diener, E., Horwitz, J. & Emmons, R.A
2. zero-order

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی عامل‌های NEO-AC، سبک‌های

رویارویی با استرس، منبع کنترل و رضایت از زندگی

انحراف استاندارد		میانگین		متغیرهای پژوهش	عامل‌های NEO-AC
نمونه ارمنی	نمونه ایرانی	نمونه ارمنی	نمونه ایرانی		
۶/۹۹	۶/۲۹	۲۱/۳۱	۲۳/۸	N	روان‌رنجورخویی
۴/۹۱	۴/۳۲	۳۰/۱۱	۲۹/۸۳	A	توافق‌پذیری
۷/۱۱	۶/۹۱	۳۴/۲۱	۳۱/۴۹	C	وظیفه‌شناسی
۵/۳۲	۴/۳۹	۲۹/۲۲	۲۷/۹۱	O	گشودگی به تجربه
۴/۱۱	۶/۰۹	۲۸/۷۸	۳۱/۲۹	E	برون‌گرایی
۸/۲۳	۷/۹۱	۵۹/۲۱	۵۷/۰۱		مسئله‌مدار
۶/۲۹	۶/۹۳	۵۶/۱۷	۵۵/۸۱		هیجان‌مدار مثبت
۸/۲۱	۸/۲۱	۴۶/۷۷	۴۵/۷۳		هیجان‌مدار منفی
۴/۷۸	۳/۹۱	۱۰/۱۷	۷/۸۱		منبع کنترل
۶/۸۲	۷/۲۹	۲۸/۹۵	۲۱/۲۵		رضایت از زندگی

جدول ۱ شاخص‌های توصیفی عامل‌های NEO-AC، سبک‌های رویارویی با استرس،

منبع کنترل و رضایت از زندگی را نشان می‌دهد.

جدول ۲. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش در نمونه ایرانی

ردیف	متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	روان‌رنجورخویی	۱									
۲	توافق‌پذیری	۰/۳۸	۱								
۳	وظیفه‌شناسی	-۰/۴۱	۰/۳۹	۱							
۴	گشودگی به تجربه	۰/۰۱۸	۰/۱۲	۰/۱۹	۱						
۵	برون‌گرایی	-۰/۴۴	۰/۳۱	۰/۴۹	۰/۲۷	۱					
۶	منبع کنترل	۰/۴۳	-۰/۳۲	-۰/۵۲	۰/۱۳	۰/۲۴	۱				

ردیف	متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۷	سبک‌های سبک‌های هیجان‌مدار مثبت	-۰/۳۴	۰/۲۱	۰/۴۹	۰/۳۸	۰/۲۶	۰/۲۴	۱			
۸	سبک‌های هیجان‌مدار منفی	-۰/۲۴	۰/۲۳	۰/۳۱	۰/۲۴	۰/۲۳	۰/۲۷	-۰/۳۲	۱		
۹	سبک‌های هیجان‌مدار منفی	۰/۲۳	-۰/۲۲	-۰/۳۲	۰/۲۷	۰/۲۴	۰/۲۶	۰/۴۱	۰/۳۵	۱	
۱۰	رضایت از زندگی	۰/۱۳	۰/۱۱	-۰/۱۴	۰/۰۴	۰/۱۲	۰/۲۴	۰/۳۷	۰/۲۸	۰/۳۱	۱

/۰۰۵P<

جدول ۲ ضرایب همبستگی بین متغیرهای مورد بررسی در نمونه ایرانی را نشان

می‌دهد.

جدول ۳. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش در نمونه ارمنی

ردیف	متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	روان‌رنجورخویی	۱									
۲	توافق‌پذیری	۰/۴۱	۱								
۳	وظیفه‌شناسی	۰/۳۹	۰/۳۷	۱							
۴	گشودگی به تجربه	۰/۰۱۷	۰/۱۲	۰/۱۹	۱						
۵	برون‌گرایی	۰/۴۴	۰/۳۲	۰/۴۶	۰/۲۴	۱					
۶	منبع کنترل	۰/۴۴	۰/۳۵	۰/۵۹	۰/۲۹	۰/۲۷	۱				
۷	سبک‌های مسئله‌مدار	۰/۳۹	۰/۲۲	۰/۵۱	۰/۳۲	۰/۲۶	۰/۲۹	۱			
۸	سبک‌های هیجان‌مدار مثبت	۰/۲۳	۰/۲۴	۰/۳۴	۰/۲۲	۰/۲۷	۰/۲۵	۰/۳۴	۱		
۹	سبک‌های هیجان‌مدار منفی	۰/۲۲	۰/۲۴	۰/۳۲	۰/۲۸	۰/۲۴	۰/۲۴	۰/۴۴	۰/۳۵	۱	

رضایت از زندگی	۱۰	۰/۱۷	۰/۱۱	۰/۱۶	۰/۰۳	۰/۱۱	۰/۲۷	۰/۳۲	۰/۲۹	۰/۱۹	۱
----------------	----	------	------	------	------	------	------	------	------	------	---

جدول ۳ ضرایب همبستگی بین متغیرهای مورد بررسی در نمونه ارمنی را نشان می‌دهد.

جدول ۴. شاخص‌های برازندگی مدل برازش یافته

شاخص	مقدار
X	
X^2/df	۳/۱۲
X/AF	۳/۱۲
GFI	۰/۹۱
AGFI	۰/۸۹
CFI	۰/۸۴
NLI	۰/۸۳
NNLI	۰/۸۴
SRMR	۰/۰۴۷
RMSEA	۰/۰۳۹
PGFL	۰/۶۷

جدول ۴ نشان می‌دهد شاخص‌های برازش مدل حاکی از برازندگی مدل اصلاح شده نهایی است و شاخص‌های برازش کلی اقتصاد مدل و مقایسه‌ای مدل همگی در حد مطلوب می‌باشد.

جدول ۵. ضرایب استاندارد مسیرهای غیر استاندارد در نمونه ایرانی

مسیرها	ضریب استاندارد	ضریب استاندارد
تأثیر روان رنجوری بر رضایت از زندگی با واسطه منبع کنترل	-۰/۴۳	۳/۱۹
تأثیر برون‌گرایی بر رضایت از زندگی با واسطه منبع کنترل	-۰/۳۱	۲/۸۳

ضریب استاندارد	ضریب استاندارد	مسیرها
۲/۶۸	۰/۱	تأثیر گشودگی به تجربه بر رضایت از زندگی با واسطه منبع کنترل
-	-	تأثیر توافق پذیری بر رضایت از زندگی با واسطه منبع کنترل
۲/۱۱	۰/۲	تأثیر وظیفه‌شناسی بر رضایت از زندگی با واسطه منبع کنترل
۳/۰۴	۰/۳۸	تأثیر روان‌رنجوری بر رضایت از زندگی با واسطه سبک مسئله‌مدار
۲/۱۱	۰/۳۶	تأثیر برون‌گرایی بر رضایت از زندگی با واسطه سبک مسئله‌مدار
۲/۰۹	۰/۲۴	تأثیر گشودگی به تجربه بر رضایت از زندگی واسطه سبک مسئله‌مدار
۲/۱۲	۰/۱۷	تأثیر توافق پذیری بر رضایت از زندگی با واسطه سبک مسئله‌مدار
۲/۱۴	۰/۲	تأثیر وظیفه‌شناسی بر رضایت از زندگی با واسطه سبک مسئله‌مدار
۲/۰۸	۰/۲۸	تأثیر روان‌رنجوری بر رضایت از زندگی با واسطه سبک هیجان مثبت
۲/۰۱	۰/۱۵	تأثیر برون‌گرایی بر رضایت از زندگی با واسطه سبک هیجان مثبت
۲/۰۲	۰/۲۱	تأثیر گشودگی به تجربه بر رضایت از زندگی با واسطه سبک هیجان مثبت
۲/۰۴	۰/۱۹	تأثیر توافق پذیری بر رضایت از زندگی با واسطه سبک هیجان مثبت
۲/۰۸	۰/۱۷	تأثیر وظیفه‌شناسی بر رضایت از زندگی با واسطه سبک هیجان مثبت
۲/۱۱	۰/۲۴	تأثیر روان‌رنجوری بر رضایت از زندگی با واسطه سبک هیجان مثبت
۲/۱۹	۰/۱۵	تأثیر برون‌گرایی بر رضایت از زندگی با واسطه سبک هیجان منفی
۲/۱۷	۰/۱۵	تأثیر گشودگی به تجربه بر رضایت از زندگی با واسطه سبک هیجان منفی
۲/۱۱	۰/۱۴	تأثیر توافق پذیری بر رضایت از زندگی با واسطه سبک هیجان منفی
۲/۰۷	۰/۱۱	تأثیر وظیفه‌شناسی بر رضایت از زندگی با واسطه سبک هیجان منفی

همان گونه که جدول ۵ نشان می‌دهد تمام مسیرهای غیر مستقیم بجز مسیر تأثیر

توافق پذیری بر رضایت زندگی با واسطه منبع کنترل معنادارند.

جدول ۶. ضرایب استاندارد مسیرهای غیر استاندارد (نمونه ارمی)

T	استاندارد	غیر استاندارد	مسیرها
۳/۱۱	۰/۷۹	۲/۲۹	تأثیر روان رنجوری بر منبع کنترل
-۲/۷۶	-۰/۷۳	-۱/۷۹	تأثیر روان رنجوری بر سبک مسئله مدار
-۳/۰۱	-۰/۶۶	-۲/۰۱	تأثیر روان رنجوری بر هیجان مثبت
۳/۱۱	۰/۶۱	۲/۲۹	تأثیر روان رنجوری بر هیجان منفی
۳/۰۷	۰/۶۲	۱/۳۲	تأثیر برون گرایی بر منبع کنترل
۲/۰۹	۰/۵۶	۱/۱۵	تأثیر برون گرایی بر سبک مسئله مدار
۲/۲۷	۰/۳۹	۱/۱۹	تأثیر برون گرایی بر هیجان مثبت
-۲/۹۱	-۰/۴۱	-۱/۳۴	تأثیر برون گرایی بر هیجان منفی
-۲/۱۹	-۰/۴۱	-۱/۳۹	تأثیر گشودگی بر منبع کنترل
۲/۴۹	۰/۴۶	۲/۱۲	تأثیر گشودگی بر سبک مسئله مدار
۲/۱۳	۰/۵۱	۲/۱۱	تأثیر گشودگی بر هیجان مثبت
-۲/۰۴	-۰/۳۴	-۱/۱۹	تأثیر گشودگی بر هیجان منفی
-۲/۰۱	-۰/۲۴	۱/۱۱	تأثیر توافق پذیری بر منبع کنترل
۲/۰۷	۰/۳۹	۲/۱۷	تأثیر توافق پذیری بر سبک مسئله مدار
-	۰/۴۱	۲/۱۵	تأثیر توافق پذیری بر هیجان مثبت
-۲/۰۹	-۰/۲۸	-۱/۱۹	تأثیر توافق پذیری بر هیجان منفی
-۲/۲۱	-۰/۳۱	-۲/۰۹	تأثیر وظیفه شناسی بر منبع کنترل
۲/۱۷	۰/۳۲	۲/۰۷	تأثیر وظیفه شناسی بر مسئله مدار
۲/۲۱	۰/۳۷	۲/۰۲	تأثیر وظیفه شناسی بر هیجان مثبت
-۲/۲۳	-۰/۲۴	-۱/۱۹	تأثیر وظیفه شناسی بر هیجان منفی
-۲/۳۹	-۰/۳۷	-۲/۱۱	تأثیر مسئله مدار بر رضایت از زندگی
۲/۴۱	۰/۳۹	۲/۰۸	تأثیر منبع کنترل بر رضایت از زندگی
۲/۳۲	۰/۴۲	۲/۱۱	تأثیر هیجان مثبت بر رضایت از زندگی

مسیرها	غیراستاندارد	استاندارد	T
تأثیر هیجان منفی بر رضایت از زندگی	-۲/۱۵	-۰/۴۱	-۲/۳۳

جدول ۶ نیز ضرایب غیر استاندارد، استاندارد و نتیجه آزمون مسیرهای مستقیم مدل مفروض را نشان می‌دهد (در نمونه ارمنی). همانگونه که نتایج جدول ۶ نشان داد همه‌ی مسیرهای مستقیم موجود در مدل بجز توافق‌پذیری بر منبع کنترل معنادار شده‌اند. برای بررسی برازندگی مدل مفروض ابتدا مدل بررسی و در گام نخست شاخص‌های برازندگی از مطلوبیت کافی برخوردار نشدند. به لحاظ اصلاحات پیشنهادی نرم افزار و وجود مبانی نظری کافی برای آن پیشنهادها و همبسته ساختن دوبه‌دو متغیرهای سبک مسئله مدار سبک هیجان مدار مثبت و سبک هیجان آور منفی و نیز همبسته کردن سبک مسئله مدار با منبع کنترل مدل نهایی از برازندگی مطلوب برخوردار گردید. جدول ۷ شاخص‌های برازندگی مدل برازش یافته در نمونه ارمنی را نشان می‌دهد.

جدول ۷. شاخص‌های برازندگی مدل برازش یافته

شاخص	مقدار
X	۴/۱۲
X ² /df	۴/۱۲
GFI	۰/۹۲
AGFI	۰/۹۱
CFI	۰/۹۲
NFI	۰/۸۹
NNFI	۰/۸۴
SRMR	۰/۰۴۱
RMSEA	۰/۰۳۲
PGFI	۰/۰۶۳

همانگونه که جدول ۷ نشان می‌دهد شاخص‌های برازندگی مدل حاکی از برازندگی مطلوب مدل اصلاح شده نهایی است که در آن شاخص‌های برازش کلی اقتصاد مدل و

مقایسه‌ای مدل همگی در حد مطلوب و قابل قبول‌اند.

جدول ۸. ضرایب استاندارد مسیرهای مستقیم و نتیجه آزمون سوبل

آماره Z	سطح معناداری	مسیرها
۲/۹۱	۰/۲۹	تأثیر روان‌رنجوری بر رضایت از زندگی با واسطه منبع کنترل
۲/۳۵	۰/۲۳	تأثیر برون‌گرایی بر رضایت از زندگی با واسطه منبع کنترل
۲/۰۲	۰/۱۴	تأثیر گشودگی به تجربه بر رضایت از زندگی با واسطه منبع کنترل
۱/۹۴	۰/۰۸	تأثیر توافق‌پذیری بر رضایت از زندگی با واسطه منبع کنترل
۲/۰۱	۰/۱۲	تأثیر وظیفه‌شناسی بر رضایت از زندگی با واسطه منبع کنترل
۲/۹۵	۰/۲۸	تأثیر روان‌رنجوری بر رضایت از زندگی با واسطه مسئله‌مدار
۲/۰۸	۰/۲۱	تأثیر برون‌گرایی بر رضایت از زندگی با واسطه مسئله‌مدار
۲/۱۱	۰/۱۷	تأثیر گشودگی به تجربه بر رضایت از زندگی با واسطه مسئله‌مدار
۲/۲۱	۰/۱۵	تأثیر توافق‌پذیری بر رضایت از زندگی با واسطه مسئله‌مدار
۲/۰۲	۰/۱۳	تأثیر وظیفه‌شناسی بر رضایت از زندگی با واسطه مسئله‌مدار
۲/۰۸	۰/۲۷	تأثیر روان‌رنجوری بر رضایت از زندگی با واسطه هیجان مثبت
۲/۰۲	۰/۱۶	تأثیر برون‌گرایی بر رضایت از زندگی با واسطه هیجان مثبت
۲/۳۹	۰/۲۲	تأثیر توافق‌پذیری بر رضایت از زندگی با واسطه هیجان مثبت
۲/۰۱	۰/۱۷	تأثیر وظیفه‌شناسی بر رضایت از زندگی با واسطه هیجان مثبت
۲/۱۳	۰/۱۱	تأثیر وظیفه‌شناسی بر رضایت از زندگی با واسطه هیجان مثبت
۲/۶۱	۰/۲۵	تأثیر روان‌رنجوری بر رضایت از زندگی با واسطه سبک هیجان منفی
۲/۰۴	۰/۱۷	تأثیر برون‌گرایی بر رضایت از زندگی با واسطه سبک هیجان منفی
۲/۸۱	۰/۲۵	تأثیر گشودگی به تجربه بر رضایت از زندگی با واسطه سبک هیجان منفی
۲/۰۴	۰/۱۲	تأثیر توافق‌پذیری بر رضایت از زندگی با واسطه سبک هیجان منفی
۱/۹۱	۰/۰۹۸	تأثیر وظیفه‌شناسی بر رضایت از زندگی با واسطه سبک هیجان منفی

جدول ۸ ضرایب استاندارد مسیرهای مستقیم و نتیجه آزمون سوبل را نشان می‌دهد. همانگونه که نتایج جدول ۸ نشان می‌دهد بجز مسیر تأثیر توافق‌پذیری بر رضایت از زندگی با واسطه‌ی منبع کنترل و مسیر تأثیر وظیفه‌شناسی بر رضایت از زندگی با نقش واسطه‌ای سبک هیجان منفی تمامی ضرایب غیر مستقیم معنادارند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهند که افرادی که از ویژگی برون‌گرایی و روان‌آزردگی برخوردارند از منبع کنترل بیرونی بهره‌مند اند. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق مولایی و همکاران (۱۳۹۳) و شکری و همکاران (۱۳۹۵) همسو می‌باشد. در تبیین این فرضیه باید گفت روان‌نژندها در مقابل کوچکترین محرک‌ها از خود واکنش نشان داده و سلامت روانی آنان با خطر مواجه می‌شود. این نتیجه با نظریه مک‌کری و کاستا همسو می‌باشد. از سویی دانشجویانی که از شخصیت انعطاف‌پذیر، توافق‌پذیر و باوجدان برخوردارند دارای منبع کنترل درونی هستند. افراد دارای منبع کنترل درونی در تکالیف آزمایشگاهی در سطح بالاتری عمل می‌کنند، ارزش بیشتری برای مهارت‌ها و پیشرفت‌های خود قائل‌اند و نسبت به نشانه‌های محیطی که برای هدایت رفتار خود به کار می‌برند هوشیارتر هستند و اعتماد به نفس بیشتری دارند. این افراد آمادگی بیشتری برای پذیرفتن مسئولیت اعمالشان دارند و از سلامت روانی بیشتری برخوردارند. افراد برون‌گرا، علی‌رغم تضاد قابل توجهی که با درون‌گراها دارند، گروه یکدستی نیستند و به نظر می‌رسد که دو گروه کاملاً متفاوتی را تشکیل می‌دهند. بنابراین با توجه به مطالب فوق به نظر می‌رسد که ویژگی‌های شخصیتی دانشجویان ایرانی و ارمنی (روان‌نژندی، برون‌گرایی، گشودگی در تجربه، توافق‌پذیری و وظیفه‌مداری) می‌تواند نقش مهمی در منبع کنترل و سلامت روانی آنها داشته و منبع کنترل آنان را پیش‌بینی کند. دانشجویان بسته به این که از چه نوع ویژگی شخصیتی برخوردار باشند، منبع کنترل متفاوتی را تجربه خواهند کرد.

یافته‌ها نشان داد بین ویژگی‌های شخصیتی با سبک‌های رویارویی دانشجویان ایرانی و ارمنی رابطه وجود دارد. میان سبک‌های رویارویی‌ای مسئله‌مدار و هیجان‌مدار با ویژگی‌های شخصیتی دانشجویان در بیشتر ضرایب، همبستگی مثبت و معناداری در سطح $p < 0.01$ وجود دارد. نتایج این تحقیق با پژوهش‌های بولگر (۲۰۱۵)، بوسورث و همکاران (۲۰۱۸)، کلینیکه (۲۰۱۶) و شکری و همکاران (۱۳۹۵) همخوانی دارد. در تبیین

این فرضیه باید گفت پژوهش‌ها نشان می‌دهند دانشجویانی که دارای ویژگی‌های شخصیتی با وجدان بودن و مسئولیت‌پذیری هستند در مواجهه با شرایط استرس‌زا از سبک رویارویی مسئله‌مدار و دانشجویانی که دارای ویژگی‌های شخصیتی روان‌نژندی هستند از سبک رویارویی هیجان‌مدار و اجتناب‌مدار استفاده می‌کنند. این یافته با پژوهش‌های والراس و تارگرسون (۲۰۱۵) و پنلی و توماکا (۲۰۱۳) در یک راستا می‌باشد. آن‌ها نشان دادند که بین عامل روان‌رنجور خوویی با تجربه‌ی هیجان‌های منفی استفاده از راهکارهای هیجان‌مدارانه و بین عامل برون‌گرایی، وظیفه‌شناسی (وجدانی) و پذیرش با تجربه‌ی عواطفی از قبیل شادمانی ذهنی و احساس ذهنی سلامتی و استفاده از راهکارهای مسئله‌مدارانه همبستگی وجود دارد. با توجه به نتایج تحقیق، ویژگی‌های شخصیتی افراد تأثیر مستقیم روی سبک‌های رویارویی‌ای او با شرایط موجود دارد به طوری که ویژگی شخصیتی هر فرد تمام زندگی او را تحت تأثیر قرار می‌دهد و در اصل شخصیت او را تشکیل می‌دهد.

نتایج نشان داد که همه عوامل شخصیتی روان‌آزرده‌گرایی، برون‌گرایی، گشودگی، توافق و با وجدان بودن با رضایت زناشویی تأیید شدند. یعنی هر چه میزان روان‌آزرده‌گرایی افزایش پیدا کند، میزان رضایت کاهش می‌یابد و هر چه میزان برون‌گرایی، گشودگی، توافق و با وجدان بودن افزایش پیدا کند، میزان رضایت نیز افزایش می‌یابد. این نتایج بدست آمده با نتایج پژوهش‌های پژوهش‌های متولیان و همکاران (۱۳۹۸)، اسماعیل‌نیا و خادمی (۲۰۱۶) و زمستانی و حمید (۲۰۱۳) همخوانی دارند. در تبیین این فرضیه باید گفت از آنجا که نمره‌های بالا در روان‌آزرده‌گرایی با عدم ثبات عاطفی و عواطف منفی چون ترس، غم، دستپاچگی، عصبانیت، احساس گناه و نفرت همراه است و کسانی که در این حیطه نمره‌های بالایی کسب می‌کنند تمایل بیشتری به تکانشگری، پرخاشگری و آسیب‌پذیری دارند (گروسی فرشی، ۱۳۸۰). افرادی که در روان‌آزرده‌گرایی نمره بالایی دارند آمادگی آن‌ها برای نشان دادن اضطراب در موقعیت‌های

تنیدگی‌ها را بیشتر است و عمدتاً از روش‌های متمرکز بر هیجان استفاده می‌کنند. برعکس افرادی که در بعد روان‌آزرده‌گرایی نمره پایین بدست می‌آورند معمولاً از روش متمرکز بر مسئله استفاده می‌کنند و در نتیجه سلامت روانی بالایی دارند. این ویژگی‌ها رابطه میان افراد را تحت تأثیر قرار داده و منجر به عدم رضایت افراد از زندگی‌شان می‌شود. با توجه به این که برون‌گرایی با عواطف و هیجانات مثبت مانند صمیمیت، جمع‌گرایی، فعالیت، بشاش بودن، خوشبینی و هیجان‌های مثبت مانند شادی، لذت، عشق و هیجان و با روحیه بودن همراه است، می‌تواند باعث ایجاد رابطه شود. یکی از مهمترین جنبه‌های برون‌گرایی صمیمیت است که بیشترین ارتباط را با کیفیت رابطه بین فردی دارد. افراد برون‌گرا با محبت و دوستانه با دیگران مراد می‌کنند، صادقانه دیگران را دوست دارند، و با دیگران احساس همدردی می‌کنند. برون‌گرایی به طور مثبت با سلامت هیجانی ارتباط دارد و کسانی که در برون‌گرایی نمره بالایی کسب می‌کنند بهتر از آن‌هایی که نمره کمی در برون‌گرایی کسب می‌کنند قادر به کنار آمدن با استرس‌های روزمره هستند و افزایش این ویژگی‌ها باعث افزایش صمیمیت در رابطه و افزایش رضایت می‌شود. افراد باز، کنج‌گاو، منطقی و دارای نگرش آزادمنشانه می‌باشند. همچنین افراد باز می‌توانند سختی‌ها را تحمل کنند و به تفاوت در اندیشه و رفتار احترام بگذارند، بدین گونه بسیاری از تعارضات کاهش می‌یابند و وفاق و همراهی افزایش می‌یابد. یک فرد موافق اساساً نوع دوست است و به هم‌حسی و همکاری، اعتماد کردن و حمایت کنندگی، در روابط بین فردی تمایل دارد. افرادی که در توافق نمره‌های بالا می‌گیرند بیشتر سازگار می‌باشند زیرا توافق، تعاون و اعتماد را میان افراد افزایش می‌دهد. رابطه مثبت بین باوجدان بودن و رضایت به این دلیل است که افرادی که در باوجدان بودن در حد بالایی قرار دارند نیاز به پیشرفت دارند و به همین خاطر برای نگهداری رابطه موفق خود دست به تلاش می‌زنند.

نتایج نشان داد سبک‌های رویارویی در رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی با منبع

کنترل نقش میانجی دارد. نتایج همبستگی چند متغیره و تحلیل مسیر نشان داد که با ورود سبک‌های رویارویی به عنوان متغیر میانجی به معادله پژوهش رابطه میان ویژگی‌های شخصیتی با منبع کنترل تا حدودی تغییر می‌کند. به این معنا که گزینش هر یک از سبک‌های مسئله‌مدار، هیجان‌مدار و اجتناب‌مدار میزان رابطه ویژگی‌های شخصیتی با منبع کنترل را تحت تأثیر قرار می‌دهد. نتایج این تحقیق با نتایج بولگر (۲۰۱۵) بوسورث و همکاران (۲۰۱۸) کلینیکه (۲۰۱۳)، شکری و همکاران (۱۳۹۵) همخوانی دارد. در تبیین این فرضیه باید گفت پژوهش نشان می‌دهد که دانشجویانی که دارای ویژگی‌های شخصیتی با وجدان بودن، توافق‌پذیر مسئولیت‌پذیر هستند، بیشتر دارای منبع کنترل درون‌گرا هستند در مواجهه با شرایط استرس‌زا از سبک رویارویی ای مسئله‌مدار استفاده می‌کنند و دانشجویانی که دارای ویژگی‌های شخصیتی روان‌نژندی و برون‌گرا هستند بیشتر منبع کنترل برون‌گرا دارند و از سبک رویارویی ای هیجان‌مدار و اجتناب‌مدار استفاده می‌کنند.

با توجه به نتایج به دست آمده از آزمون‌های همبستگی چند متغیره و رگرسیون چندگانه و همچنین رابطه معنادار متغیر ویژگی‌های شخصیتی با منبع کنترل، سبک‌های رویارویی و رضایت از زندگی در دانشجویان ایرانی و ارمنی این نتیجه حاصل می‌شود که مدل مفروض پژوهش از برازندگی مطلوب برخوردار است. به این معنی که متغیرهای مستقل، وابسته و میانجی و درونزای پژوهش دارای اثرات معنادار بر روی همدیگر هستند و با تغییر هر یک از آن‌ها دیگری نیز تغییر می‌کند. در تبیین این فرضیه باید گفت که بی‌گمان ویژگی‌های شخصیتی افراد تحت تأثیر عوامل بیرونی و درونی زیاد قرار می‌گیرد همان‌گونه که مشاهده گردید رضایتمندی از زندگی وابسته به ویژگی‌های شخصیتی، منبع کنترل و سبک‌های رویارویی است. هر کدام از این متغیرها در پیش‌بینی رضایتمندی تأثیر معناداری دارند و بر میزان رضایتمندی دانشجویان ایرانی و ارمنی اثر گذارند. در خصوص محدودیت‌های پژوهش با توجه با اینکه جامعه آماری پژوهش حاضر محدود به دانشجویان ارمنی و ایرانی بوده و تعمیم آن به دانشجویان

سایر کشورها باید با احتیاط صورت گیرد. همچنین از آن جا که ابزار مورد استفاده در این پژوهش پرسشنامه بوده است ممکن است برخی از آزمودنی‌ها با صداقت و دقت کافی به سؤالات پاسخ نداده باشند که این مسئله نشان می‌دهد اطلاعات به دست آمده از ابزارهای خودگزارش دهی، مستعد تحریف هستند و باید با احتیاط تفسیر شوند. در خصوص پیشنهادات کاربردی و آتی باتوجه نتایج پژوهش مبنی بر رابطه معنادار ویژگی‌های شخصیتی با منبع کنترل، سبک‌های رویارویی و رضایت از زندگی در دانشجویان ایرانی و ارمنی، بنابراین پیشنهاد می‌گردد که افراد در جهت افزایش رضایتمندی از زندگی، از منبع کنترل درونی، ویژگی شخصیتی باوجدان بودن، انعطاف‌پذیر و سبک رویارویی ای مسئله‌مدار استفاده کنند. همچنین پیشنهاد می‌شود که در رابطه با سایر متغیرهای روان‌شناختی از قبیل سلامت روانی، تنظیم هیجان، طرحواره‌های ناسازگار اولیه، کیفیت زندگی که در رضایتمندی از زندگی اثرگذارند، پژوهش‌هایی صورت گیرد.

ملاحظات اخلاقی پژوهش: تمامی شرکت‌کنندگان برای شرکت در پژوهش رضایت شفاهی خود را اعلام نمودند و اطمینان لازم در مورد محرمانگی اطلاعات به آنها داده شده است.

سهم نویسندگان: مقاله مستخرج شده از پایان‌نامه نویسنده اول (محمد حسن حیدری) بوده و نویسنده مسئول (دکتر پرویز آزاد فلاح) راهنمای آن و نویسنده سوم (دکتر احمد علیپور) استاد مشاور بوده‌اند.

حمایت مالی: پژوهش حاضر بدون هیچ گونه حمایت مالی از جانب سازمان خاصی صورت گرفته است.

تعارض منافع: انجام این پژوهش برای نویسندگان هیچ گونه تعارض در منافع را به دنبال نداشته است و نتایج آن به صورت کاملاً شفاف و بدون سوگیری، گزارش شده است.

قدردانی: نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از تمامی شرکت‌کنندگان در این پژوهش تشکر و قدردانی نمایند.

منابع

- شکری، ا؛ گشتاسبی ز؛ شریفی، م؛ فتح‌آبادی، ج؛ رحیمی‌نژاد، پ. (۱۳۹۵). اثربخشی برنامه بازآموزی اسنادی بر راهبردهای نظم‌بخشی شناختی هیجان و تاب‌آوری تحصیلی دانشجویان. روان‌شناسی مثبت، ۲(۲)، ۵۱-۶۶.
- متولیان، س؛ دوکوشکانی، ف؛ یحیی‌زاده جلودار، س. (۱۳۹۸). بررسی میزان رضایت از زندگی در میان دانشجویان دانشگاه مازندران و رابطه آن با ابعاد شخصیتی. روان‌شناسی و روانپزشکی شناخت، ۶(۱)، ۲۳-۳۴.
- مجاوریان، س.م؛ کشیری کلایی، ف؛ فلاحتی، ذ.ا. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین محدودیت‌های مذهبی، رضایت از زندگی و رشد اقتصادی. فصلنامه علمی پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی، ۵(۱۷)، ۲۲-۱۱.
- مولایی، ع؛ یزدان‌بخش، ک؛ کرمی، ج. (۱۳۹۳). رابطه پنج عامل بزرگ شخصیت و منبع کنترل با سازگاری شغلی کارکنان شرکت گاز کرمانشاه. شخصیت و تفاوت‌های فردی، ۳(۴)، ۱۲۱-۱۰۷.
- وثوقی، ا؛ بخشی‌پور رودسری، ع؛ هاشمی، ت؛ فتح‌الهی، س. (۱۳۹۱). روابط ساختاری ابعاد شخصیتی نشو با نشانه‌های اختلال‌های اضطرابی و افسردگی. روانپزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران، ۱۸(۳)، ۲۴۴-۲۳۳.
- Bolger, N., & Schilling, E. A. (1991). Personality and the problems of everyday life: The role of neuroticism in exposure and reactivity to daily stressors. *Journal of personality*, 59(3), 355-386.
- Bosworth, H. B., Blalock, D. V., Hoyle, R. H., Czajkowski, S. M., & Voils, C. I. (2018). The role of psychological science in efforts to improve cardiovascular medication adherence. *American Psychologist*, 73(8), 968-980.
- Carver, C.S., Scheier, M.F., & Weintraub, J.K. (1989). Assessing coping strategies: A theoretically based approach. *Journal of personality and social psychology*, 56, 267-283.
- Chang, L, Bride-Chang, C. M, Stewart, S. (2003). Life satisfaction, self-concept, and family relations in Chinese adolescents and children. *International journal of behavioral development*. 27(2). 182-189.
- Coleman, J. (2019) "Exploring Relationships between Parenting Styles, Perceived Stress, Coping Efficacy and Coping Strategies in Foster Parents". *PCOM Psychology Dissertations*, 512- 522.
- Diener, E, Horwitz, J, & Emmon, R.A. (1985). Happiness of the very wealthy. *Social Indicators Research*.(16). 263-74.
- Eysenck, H. J. (1959). *Maudsley Personality Inventory*. London: University Of London Press.

- Eysenck, H. J. (1994). The Big Five or giant three: Criteria for a paradigm. In C. F. Halverson, Jr., G. A. Kohnstamm, & R. P. Martin (Eds.), *the developing structure of temperament and personality from infancy to adulthood* (pp. 37–51). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Ganji, A.A. & Vardanyan, K. & Navabinezhad, D. (2013). The relationship between locus of control and job teachers satisfaction. *Life Science Journal*. 10. 277-284.
- Ghorpade, J., Lackritz, J., & Singh, G. (2007). Burnout and personality: Evidence from academia. *Journal of career assessment*, 15(2), 240-256.
- Grossi Farshi, M. (2002). New Approaches in Personality Assessment (Application of Factor Analysis in Personality Studies), Tabriz, Sociologist.
- Gutiérrez-Zotes, A., Labad, J., Martín-Santos, R., García-Esteve, L., Gelabert, E., Jover, M., & Sanjuan, J. (2015). Coping strategies and postpartum depressive symptoms: A structural equation modelling approach. *European Psychiatry*, 30(6), 701-708.
- Inglehart, R. (1990). *Culture shift in advanced industrial society*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Ismailnia, M.R., Khademi, A. (2016). The Role of Personality Characteristics and Identity Styles in Students Satisfaction in Islamic Azad University. *Woman and Family Studies*, 7-26.
- Iuso, S., Monacis, L., Nappi, L., Malerba, S., D'Andrea, G., Altamura, M., & Petito, A. (2022). Associations between personality traits, perceived stress and depressive symptoms in gynecological cancer patients characterized by the short and long allele variant of the 5-HTTLPR genotype: preliminary results. *Clinical Neuropsychiatry*, 19(3), 156.
- Jung, J. H., Lee, Y., & Karsten, R. (2012). The moderating effect of extraversion–introversion differences on group idea generation performance. *Small Group Research*, 43(1), 30-49.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer publishing company.
- Lau, B., Hem, E., Berg, A. M., Ekeberg, Ø., & Torgersen, S. (2006). Personality types, coping, and stress in the Norwegian police service. *Personality and Individual Differences*, 41(5), 971-982.
- Mohammadi, F. (2020). *The Effectiveness of Resilience Training on Marital Conflict Resolution, Distress Tolerance, and Coping Strategies in Betrayed Women Referred to Social Emergency Centers*. [Unpublished Dissertation]. University of Mohaghegh Ardabili.
- Panayiotou, G., Kokkinos, C. M., & Kapsou, M. (2014). Indirect and direct associations between personality and psychological distress mediated by dispositional coping. *The Journal of psychology*, 148(5), 549-567.
- Pearlin, L. I., & Schooler, C. (1978). The Structure of Coping. *Journal of Health and Social Behavior*, 19, 2-21.
- Penley, J. A., & Tomaka, J. (2002). Associations among the Bigfive, emotional responses, and coping with acute stress. *Personality and Individual Differences*, 32, 1215-1228

- Schultz, D. & Schultz, S. E. (2005). *Theories of personality*, Belmont. Eighth edition: Thomson Wadsworth
- Schultz, D. P., & Schultz, S. E. (2016). *Theories of personality*. Cengage Learning.
- Shin, D.C., Johnson, D.M. (1978). Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life. *Social Indicators Research*, 5, 475–492
- Tsang, J, Carpenter. T, Roberts. J. A, Frisch. M. B & Carlisle. R. D. (2014). Why are materialists less happy? The role of gratitude and need satisfaction in the relationship between materialism and life satisfaction. *Personality and Individual Differences*. 64. 62–66.
- Vollrath, M., & Torgersen, S. (2000). Personality types and coping. *Personality and Individual Differences*. 29, 367–378.
- Zimmer-Gembeck, M. J. & Skinner, E. A. (2011). The Development of Coping across Childhood and Adolescence: An Integrative Review and Critique of Research. *International Journal of Behavioral Development*, 35, 1–17.
- Zemestani, M., & Hamid, N. (2013). The relationship between spiritual intelligence, personality traits and quality of life in medical students. *Hormozgan Medical Journal*, 17(4).

